

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 498-1919)

Originalt emne

Belysningsvæsen

Belysningsvæsen/Elektricitetsafgift

Kørsel

Kørsel/Aarhus Sporveje

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 6. november 1919](#)
- 2) [Byrådsmødet den 11. december 1919](#)
- 3) [Byrådsmødet den 18. december 1919](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 6. november 1919 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 498-1919)

Skrivelse fra Sporvejsselskabet angaaende en Forhøjelse af Sporvognstaksterne.

Formanden erindrede om, at Belysningsudvalget havde fremsat Forslag til Sporvejsselskabet om at faa Prisen paa Elektricitet forhøjet, og Selskabet havde saa ønsket at faa en Forhøjelse af Taksterne. Der var derfor fremsat Forslag om at nedsætte et Udvalg til at føre en Forhandling med Selskabet, og Belysningsudvalget var bragt i Forslag. Udvalget for Belysningsvæsenet valgtes.

Uddrag fra byrådsmødet den 11. december 1919 - side 15

[Til første side](#)

(J. Nr. 498-1919)

Indstilling fra Belysningsudvalget angaaende en Overenskomst med Sporvejsselskabet.

Følgende Indstilling forelaa:

"Efter Forhandling i forskellige Møder med Bestyrelsen for Sporvejsselskabet er man D. D. under Forbehold af Byraadets Approbation enedes om følgende Overenskomst:

Strømprisen forhøjes til 30 Øre pr. K. W. T., og Sporvejsselskabets Takst forhøjes til 15 Øre.

Overenskomsten, der straks træder i Kraft, kan opsiges af hver af Parterne med 3 Maaneders Varsel.

løvrigt er Kontrakten uforandret, og udbeder man sig i Henhold hertil Byraadets Approbation af Overenskomsten."

Christensen erindrede om, at Byraadet tidligere havde overdraget Udvalget for Belysningsvæsenet at forhandle med Sporvejsselskabet. Der havde været afholdt flere Møder, men først i det sidste Møde, hvor hele Bestyrelsen havde været til Stede, var det lykkedes at naa til Overenskomst om det Forslag, som nu forelaa. Som Byraadet vidste, havde Kommunen under Krigen maattet give et stort Tilskud til Sporvejene ved at levere Strømmen til langt under Produktionspris, og Selskabet vilde ikke gaa med til at betale en højere Strømpris, hvis det ikke samtidig fik Lov til at forhøje Taksterne. Nu var der tilmed kommen store Lønstigninger, Reparationer af Materiel, som var udskudt under Krigen o. s. v., hvorved en Takstforhøjelse var blevet mere paakrævet. Selskabet hævdede dog, at en Forhøjelse af 50 % ikke vilde give en Indtægtsstigning af 50 %, idet der maatte regnes med en Nedgang i Benyttelsen af Sporvognene, naar Priserne steg; derfor havde man kun regnet Indtægtsforøgelsen til 35 %. Selskabet havde først tilbudt en Forhøjelse til 22 Øre pr. K. W. T., medens Udvalget forlangte 33 Øre, hvorved man vilde komme lidt over Produktionsprisen; men der var heller intet at sige til, om man kunde faa lidt dækket af det store Tab, der havde været i de sidste Aar. Senere havde Selskabet budt 27 Øre og endelig 30 Øre, og Udvalget havde ment det uforsvarligt at sige nej hertil, idet det vilde give Kommunen en Merindtægt af ca. 110000 Kr. Hvis Byraadet ikke gik ind herpaa, maatte man være forberedt paa efter Nytaar at komme til at levere Strøm for Kontraktprisen, 11

Øre, og Taleren vilde derfor anbefale at modtage Tilbudet. Den foreslaaede Kontrakt skulde dog kun gælde for 3 Maaneder ad Gangen.

Vald. Petersen beklagede, at han som Medlem af Udvalget ikke havde deltaget i det nævnte Møde, og den foreliggende Indstilling maatte derfor staa for de to andre Medlemmers Regning. Taleren havde sluttet sig til Forslaget om 33 Øre, men vilde aldrig været gaaet med til de 30 Øre. Der kunde maaske være Tale om det, hvis Selskabet havde haft Pengevanskeligheder, men Regnskabet viste tværtimod noget ganske andet. Taleren gennemgik udførligt Regnskabet og paaviste, at Aktiverne overskred Passiverne med ca. 500000 Kr., og saa havde Aktionærerne tillige faaet udbetalt en stor Rente igennem de 15 Aar. Det var en meget daarlig Forretning, Byraadet lavede i 1904, da man gav Selskabet Koncession og forpligtede sig til at levere Strøm til en bestemt Pris igennem 20 Aar. Taleren vidste ikke, om det skyldtes Dumhed eller noget andet. Det var maaske heller ikke saa heldigt, at der i Byraadet sad Aktionærer i Selskabet og skulde paatale Borgernes Interesser; det kunde let blive til Mundsvejr. Hvis man vilde være konsekvent, burde Aktionærerne indrømme, at nu havde de faaet nok for deres Penge, nu kunde de udbetales, og saa kunde Kommunen faa Resten; hvis de gjorde dette, kunde man tale om, at de havde det rette Borgersind. Taleren var overbevist om, at det Regnestykke, som Selskabet havde stillet op, vilde blive meget mere i Selskabets Favør, idet Benyttelsen af Sporvognene næppe vilde synke saa meget, at man var nødt til kun at regne med en Indtægtsstigning af kun 35 %. Taleren havde henstillet at træffe en Ordning, saaledes at Selskabet fik de 2 Øre og Kommunen 3 Øre, men det kunde der ikke være Tale om. Det foreliggende Forslag kunde Taleren ikke gaa med til.

Brammer var overbevist om, at det sikkert havde været Forudsætningen, da Koncessionen blev givet, at Kommunen mindst skulde have Produktionsprisen for Strømmen, og det havde derfor været Selskabets Pligt at betale denne Pris i Stedet for at forlange Tilskud af Kommunen. Paa dette Tidspunkt kunde jo ingen have nogen Mening om en saadan Omvæltning, som den, der havde fundet Sted, men under saa unormale Forhold antog Taleren, at en Kontrakt maatte kunne ophæves. Taleren kunde godt slutte sig til Udvalgets Indstilling, men syntes dog, at naar Takstforhøjelsen blev saa stor som til 15 Øre, kunde der godt gives et Afslag ved Salg af Mærker, f. Eks. saaledes, at 8 Mærker solgtes for 1 Kr. Det vilde være af Betydning for dem af Byens Folk, som skulde benytte Sporvognene meget, og det vilde næppe give Tab for Selskabet. Taleren vilde derfor stille Forslag om at godkende Overenskomsten med denne Ændring.

Møller vilde til Vald. Petersen sige, at man ikke havde Ret til at sigte nogen i Byraadet for, at de ikke førte Forhandlinger med Sporvejselskabet paa en reel Maade, fordi de havde nogle Aktier i Selskabet, og Taleren kunde heller ikke godkende den Paastand, at man absolut skulde forære sine Aktier bort for at kunne kaldes en god Borger. Aktionærerne havde hidtil faaet 4-7% aarlig af deres Penge, og det kunde ikke kaldes særlig lukrativt. Taleren syntes, at Udvalget havde stillet et Forslag, som var meget acceptabelt for Kommunen, idet man jo ogsaa maatte tage i Betragtning, at Kommunen fik en Del af Overskudet udover 6 %. Naar der var sat en fast pris paa den elektriske Strøm, saa var det samme jo Tilfældet med Køretaksterne; skulde den ene Del være flydende, maatte selvfølgelig den anden Del være det ogsaa. Angaaende Salg af 8 Mærker for 1 Kr., kunde man vist overlade Selskabet at tage Bestemmelse herom. Taleren vilde anbefale at godkende Udvalgets Forslag.

Formanden gjorde opmærksom paa, at som Referatet fra den Tid viste, var der dengang et Mindretal i Byraadet, der bekæmpede Koncessionen paa det skarpeste, og som var klar over, at den var daarlig for Kommunen. Taleren skulde blot pege paa de store Beløb, som var afskrevet eller henlagt, og derpaa tilføje, at de, der beholdt Aktierne til det sidste, vilde faa mange % af deres Penge.

Vald. Petersen var glad over, at der ogsaa dengang var et Parti i Byraadet, som bekæmpede Koncessionen. Taleren vilde fastholde sine Udtalelser om Sporvejselskabets Status, og det kunde under ingen Omstændigheder kaldes et betrængt Selskab.

P. Peteren vilde tilbagevise Vald. Petersens Insinuation om, at nogle Medlemmers Handlemaade skulde dikteres af det Par Aktier, de havde i Selskabet. Hvis man saa denne Sag fra Aktionærernes Side, burde man forkaste det foreliggende Forslag, saaledes at Selskabet efter Nytaar kunde køre for en Strømpris af 11 Øre; for det var Aktionærerne bedst tjent med. Statsbanerne og flere Fabrikker havde uanset deres Kontrakter været villige til at betale en højere Strømpris; men Banerne havde ogsaa forhøjet Biletpriserne, og Fabrikerne deres Varer, medens Sporvejene ikke havde faaet nogen Forhøjelse af Indtægten. Taleren syntes, at det var farligt af Dr. Brammer at sige, at man ikke skulde føle sig bundet af en Kontrakt.

Møller havde ikke sagt, at Selskabet var betrængt, men at der ikke var udbetalt nogen særlig stor Rente. Det var i sin Tid vanskeligt at faa Aktionærer i Selskabet, og det første Par Aar var Udbyttet kun ringe. Derimod var det rigtigt nok, som Borgmesteren sagde, at

de, der beholdt deres Aktier til det sidste, vilde faa et stort Udbytte. For Resten kunde Vald. Petersen godt faa alle Talerens Aktier for 300 Kr.

Mikael Johansen var desværre ikke Aktionær og vilde give Borgmesteren Ret i, at den Koncession, der i sin Tid blev givet, ikke var særlig fordelagtig for Kommunen. Taleren vilde anbefale Udvalgets Forslag, særlig da man maatte tage i Betragtning, at Aarhus By fik en Del af Overskudet, naar dette oversteg 6 %, og det var ikke saa faa Penge, Kommunen i disse Aar havde taget ind.

Vald. Petersen kunde oplyse, at Byen i de forløbne Aar havde faaet 60000 Kr. af Overskudet, men det opvejede ikke nær, hvad Kommunen havde maattet ofre paa Selskabet. Taleren havde ikke Raad til at købe Møllers Aktier, men vilde henstille til Hr. Møller at give Kommunen dette Tilbud, saa vilde maaske andre Aktionærer følge efter. Konsul Petersens Bemærkning om, at Aktionærerne eventuelt vilde henholde sig til Kontrakten og kun betale 11 Øre, viste netop, at de ikke i mindste Maade skammede sig eller havde skammet sig ved at forlange et stort Tilskud af Byen, og det havde holdt haardt nok i det sidste Aar at faa Prisen sat op til 15 Øre. Men det var de fattige Arbejdere, som skulde køre til og fra deres Arbejdspladser, der kom til at betale den store Forhøjelse.

Christensen fandt, at denne Diskussion havde egnet sig bedre til at føres et andet Sted. Vald. Petersen vilde vel ikke beskyldte Taleren for at have lavet Koncession eller Kontrakt eller Regnskab for Sporvejsselskabet. Det var et godt Aktiv for Aktionærerne; men her drejede det sig om, hvad der var det fordelagtigste for Kommunen, enten at henholde sig til Kontrakten eller tage denne Forhøjelse, som skaffede Kommunen en Merindtægt af ca. 110000 Kr. aarlig. Produktionsprisen for Strømmen havde været oppe paa 35 Øre og var nu lidt under 30 Øre. Hvad Vald. Petersens Forslag om at dele de 5 Øre angik, saa var det muligvis bedre for Kommunen, muligvis daarligere, det vidste ingen; men her var der noget bestemt at holde sig til. Forslaget om 8 Mærker for 1 Kr. vilde Selskabet ikke gaa med til. Taleren havde intet imod at tage Sagen tilbage, men saa maatte der vælges andre til at forhandle videre. Sagen var hidtil ført paa bedste Maade, set fra Kommunens Side.

Vald. Petersen havde ikke kritiseret Christensens Stilling, men kunde ikke tiltræde det Forslag, som forelaa, og en af Grundene hertil var en Udtalelse af Direktør Smith om, at Aktionærerne ikke kunde nøjes med 8 %".

P. Petersen havde aldrig hørt en saadan Udtalelse af Direktør Smith.

Marthin Pedersen vilde godt give Dr. Brammer Ret i, at Forudsætningen for denne Kontrakt kunde siges at være bristet; men paa den anden Side maatte man ogsaa indrømme Konsul Petersen, at saa skyldte man Selskabet at give det Erstatning for Merudgiften til Strømmen. Taleren erkendte, at Vald. Petersen var en overordentlig dygtig Mand, der sad inde med en særlig Evne til hurtig at kunne bedømme en given Situation og give sin Opfattelse det rette Udtryk. Men hvis Vald. Petersen ved den Diskussion, han havde ført i Dag, troede at gavne sit Parti, saa var hans Evne til at bedømme en given Situation vist bristet i dette Øjeblik. Taleren vilde henstille at følge Udvalgets Forslag.

Mousten kunde godt slutte sig til Forslaget, men syntes dog, at man burde vedtage det med den Ændring, som Dr. Brammer havde stillet. Hvis Sporvejselskabet saa ikke vilde gaa med dertil, men forlangte at følge Kontrakten, var der vel Mulighed for at faa denne annulleret.

Vald. Petersen beklagede meget, at han ikke kunde modtage Komplimenter af Marthin Pedersen. Talerens Stilling havde ikke skadet Partiet hverken nu eller tidligere, og Taleren skulde nok paatage sig Ansvar for sine Udtalelser.

Formanden havde i sin Tid, da Koncessionen blev givet, kritiseret baade den faste Strømpris og Afskrivningsmetoden, hvorved Selskabet kunde lægge til Side, saa at hele Aktiekapitalen efterhaanden blev indvundet, og hvis Byen saa engang vilde købe Sporvejene, skulde Aktiekapitalen betales fuldtud; derfor kunde det ikke kaldes noget bypatriotisk Foretagende. Taleren vilde udtale dette i Anledning af den skammelige Kritik, som for Tiden fra en bestemt Side blev rejst mod Byraadets Flertal, for Talerens Parti havde aldrig lavet noget saa daarligt som denne Koncession, der blev givet af det daværende Byraadsflertal. Taleren henstillede at følge Udvalgets Forslag, og saa maaske senere optage Forhandlinger om en ny Ændring, hvis Ordningen ikke blev tilfredsstillende for Kommunen, saa kunde man eventuelt gaa til at søge Regeringen om at faa Koncessionen ophævet, da Forholdene jo faktisk var helt forandrede. Hvorvidt dette kunde lade sig gøre, var dog ikke helt sikkert.

Christensen kunde godt tænke sig, at Regeringen vilde give Byraadet Medhold deri; men samtidig vilde man sikkert ogsaa give Selskabet Ret til en Taktforhøjelse.

Brammer fastholdt sit Ændringsforslag om, at Selskabet skulde sælge 8 Mærker for 1 Kr.

Brammers Ændringsforslag vedtoges med 5 Stemmer mod 4.

(J. Nr. 498-1919)

Sagen angaaende Overenskomsten med Sporvejsselskabet.

Fra Sporvejsselskabet forelaa en Skrivelse, hvori der meddeltes, at Selskabet ikke kunde acceptere Ændringsforslaget om Salg af 8 Mærker for 1 Kr, men kunde eventuelt gaa med til at sælge 7 Mærker for 1 Kr..

Formanden henviste til Forhandlingerne paa sidste Møde og den foreliggende Skrivelse og henstillede, at Byraadet vedtog Overenskomsten, som den forelaa.

Brammer syntes, at det var en noget stødende Skrivelse, Selskabet havde sendt til Byraadet, og den indeholdt tillige ukorrekte Oplysninger, idet Selskabet gjorde gældende, at Forhøjelsen efter det omtalte Ændringsforslag kun vilde blive 2½ Øre i Stedet for 5 Øre. Men der havde altid været solgt 11 Mærker for 1 Kr., altsaa 9,09 Øre pr. Tur, og Forskellen mellem dette Beløb og 12½ Øre var nøjagtig 3,41 Øre og ikke 2½ Øre Forhøjelse. For dem, der ikke købte Mærker, var Forhøjelsen 5 Øre. Taleren vilde derfor hævde, at det selv med det foreslaaede Mærkesalg var en fuldtud forsvarlig Overenskomst for Selskabet.

Mousten fandt, at Hovedsagen var, at Kommunen fik Dækning for den leverede Strøm, for man kunde ikke i Længden vedblive at give Selskabet dette Tilskud. Naar Taleren sidste Gang havde sluttet sig til Dr. Brammers Ændringsforslag, var det, fordi han havde ment, at Selskabet til Trods derfor vilde slutte sig til en Overenskomst, der bød det saa store Fordele, idet det fik en Merindtægt af 136000 Kr. mod Kommunens 114000 Kr., men denne Antagelse havde altsaa ikke holdt Stik. Dernæst hævdede Selskabet, at Automaterne ikke kunde sælge Mærkerne Men naar der nu var baade Vognstyrer og Konduktør med Sporvognen, maatte der nok kunne findes en Ordning. Taleren kunde ønske at vide, hvad Produktionsprisen for Strømmen egentlig var, for der var opgivet flere forskellige Tal herfor.

Formanden gjorde opmærksom paa, at Overenskomsten kunde opsiges med 3 Maaneders Varsel, og naar man havde faaet nogle Erfaringer for, hvorledes den virkede

paa Selskabets Regnskab, kunde man jo komme tilbage til Sagen.

Vald. Petersen hævdede, at hvis de 15 Øre først en Gang var vedtaget, vilde det aldrig blive reduceret. I Løbet af 3 Maaneder kunde man ikke af Regnskabet se noget som helst. Taleren var klar over, at Citronen kunde presses noget, og den kunde sikkert presses yderligere endnu, uden at man gjorde Aktionærerne Fortræd. Nu havde man i over 2 Timer diskuteret Kommunens Pengevanskeligheder, og saa forærede man alligevel Selskabet store Summer, til Trods for, at det gav 9 % i Overskud.

Christensen oplyste, at Elektricitetsprisen svingede fra Dag til Dag, idet den rettede sig efter Kulpriserne. Naar man brugte Dieselmotorer, var den rene Produktionspris 9 Øre, men naar man brugte Dampanlæget, laa Prisen omkring ved 25 Øre. Hvorvidt Kontrakten var fordelagtig for Selskabet, kunde Taleren ikke med Bestemthed udtale sig om; det vilde for en Del bero paa de følgende Aars Udgifter til Lønninger, Materiel

0. s. v.. Men Kontrakten var jo kun løbende for

3 Maaneder, og selv om man efter den Tid ikke kunde se noget videre Regnskab, saa kunde det sikkert ses, om Kørselen var blevet stærkt formindsket eller ikke. Taleren havde den Anskuelse, at Selskabet var presset saa meget, som det var muligt i Øjeblikket, og at gaa tilbage til den oprindelige Kontraktpris vilde betyde et alt for stort Tab for Kommunen.

Formanden antog, at Selskabet havde sit Regnskab lagt saaledes, at det hver Dag kunde ses, om der var Underskud eller ikke.

Vald. Petersen var enig med Christensen

i, at Kommunen ikke havde Raad til at ofre mere paa dette Selskab, og det, man allerede havde ofret, skyldtes den daarlige Kontrakt fra 1905. Det var ligeledes rigtigt, at paa det nuværende Tidspunkt var Kontrakten ikke ufordelagtig for Kommunen, naar Strømprisen blev 30 Øre; men til den af Christensen nævnte Pris maatte dog lægges Forrentning og Amortisation. Taleren havde som Medlem af Belysningsudvalget været med til at forhandle med flere Aftagere af elektrisk Strøm, men ingen af disse, havde været saa stædige og karrige som Sporvejsselskabet, for det havde næsten været uforskammet overfor Aarhus Kommune igennem de vanskelige Aar, og overfor et saadant Firma tabte man Lysten til at forhandle. Selv om Dr. Brammers Ændringsforslag var blevet tiltraadt af Selskabet, havde det sikkert ingen Betydning faaet, idet Selskabet nok skulde have indført en saadan Forretningsgang, at der var altfor faa Mærker at købe.

Mikael Johansen fandt det vanskeligt at stemme i denne Sag. Taleren vilde ikke stemme for, at Kommunen skulde tabe 114000 Kr, ved at gaa tilbage til det gamle, men det var næppe fuldstændig afgjort, at Selskabet vilde forlange dette. Taleren vilde spørge Hr. Christensen, om det var rigtigt, at Aarhus var den af de større Byer, hvor det kostede mest at fremstille Elektricitet, og om dette Forhold vilde rettes, naar Gudenaacentralen blev færdig.

Brøndum beklagede, at de Medlemmer af Byraadet, som havde noget med Sporvejsselskabet at gøre, ikke kunde støtte dette Krav om Moderation, der forelaa Direktør Schmith var altid parat til at rive til sig, hvor han kunde; men det saa underligt ud, at Medlemmer af Byraadet vilde støtte ham heri. De Oplysninger, Selskabet havde bragt, var mere vildledende en vejledende. Taleren var af den Mening, at den foreliggende Kontrakt sikkert kunde annulleres, da den hvilede paa et fuldetændig forkert Grundlag. Taleren kunde ikke stemme for Overenskomsten.

Christensen bekræftede, at Aarhus var blandt de dyreste Værker, hvad Produktionsprisen angik, selv om en Del mindre Værker havde været noget dyrere. Grunden hertil var, at man under Krigen havde været tvungen til at køre udelukkende med Dampanlæg, og da dette ikke var moderne, kostede det dobbelt saa meget at bruge. Dette Forhold var dog forrykket noget, efter at Dieselmotorerne var kommen i Gang, som kunde producere for 9 Øre, medens det med de mest moderne Dampanlæg kostede 13 Øre. Med meget lave Kulpriser blev Dampkraften dog den billigste, men ellers var Motorkraften det. Ved en eventuel Forbindelse med Gudenaaværket vilde det blive nødvendigt, at Aarhus fik et mere moderne Dampanlæg.

Mousten antog ogsaa, at Selskabet kunde trækkes lidt længere; for hvis det gik tilbage til det gamle, vilde det blive ca. 50000 Kr. daarliger for Selskabet end efter den nye Overenskomst. Taleren vilde derfor foreslaa, at man nægtede Selskabet at gaa tilbage til den gamle Pris og fastholdt Forslaget om Salg af 8 Mærker for 1 Kr. Indstillingen vedtoges med 8 Stemmer mod 4.